

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

KÖZLÖNYE.

Bizottsági felügyelet alatt szerkesztik:

TIMÁR KÁROLY és SZABÓ SÁMUEL.

Az előfizetési díjak
bérmentesen
a gazdasági egylet titkári
hivatalához,
a lapot illető küldemények
a szerkesztőséghez
(Kálmonostorutca 57 sz.)
czímzendők.

MEGJELEN
minden hónap közepén
és végén
legalább 1 iven.

Előfizetési díj:
1870 egész évre:
Egyleti tagoknak 1 fr. —
Nem tagoknak . 2 „ —

Felügyelő bizottság: Paget János elnök; Berde Áron, b. Huszár Sándor, Kócsi Károly, Kodolányi Antal, Mina János, Nagy Ferencz, Szentgyörgyi József.

A félév végén.

Ujabbban szükségesnek látjuk gazdaközönségünkhöz néhány figyelmeztető szót intézni, mindnyájunk közös érdeke: a gazdasági szakképzettség terjedésének ügyében.

Egyike t. levelezőinknek kérdést intézett hozzánk: nem lenne-e lehető, — tekintve a szőlőművelés fontosságát Erdélyre nézve, — hogy itt a középpontban a gazdasági egylet vezetése és támogatása mellett, külön Borászati szaklapot indítsunk? s erre a célra maga részéről, tehetségéhez képest, jelentékeny ajánlatot is tett. Kérdésére rövid feleletünk ez: az „Erdélyi Gazda“ kezdet óta kiváló figyelmet fordított a szőlőművelés és borászatra; minden idevágó közleményt kész örömezt felvett és veendő után is; a kinek ennél több kell: utasítjuk a derék „Borászati Füzetek“-re, melyet tartalmának jelessége mellett olcsósága is első sorban ajánl. Külön erdélyi Borászati lap szükségét a mi közönségünk nem érzi: hiszen egyetlen létező szakközlönyét is oly lágymelegen pártolja, hogy arczpirulás nélkül nem szólhatunk róla.

Egy másik t. barátunk aggódva int: „nehogy megszüntessük az „Erdélyi Gazda“-t, mert ennél nagyobb szégyenségi bizonyítványt Erdély gazdáiról alig állithatnánk ki!“ A megszüntetésről egyelőre még nincs szó, de az ár-emelés már fennforgott: miért hozzon gazdasági egyletünk akkora anyagi áldozatot? miért adja lapját oly áron, mely a nyomtatás költségeit sem fedezi, ha az olvasóközönségnek éppen azon része, melylyel a szakolvasmányt meg akarja kedveltetni, saját legközelebbi érdekeit fel nem fogva, talán minden egyebet előbb olvas, mintsem szakismeretei gyarapítására törekednék? Ezen a bajon igyekezzenek t. barátaink a vidéken, hatáskörükhöz képest, segíteni.

Nem mellőzhetjük, a kedvezőtlen jelenség mellett, azon örvendetes mozgalom fölemlítését, melyet vidéki közleményeink körül tapasztalunk. Például csak a jelen számban látható háromszéki kimutatásokat hozzuk fel. Ezt az eredményt t. levelezőink buzgalmanak köszönhetjük; szívesen kérjük őket, teljes elismerésünk nyilvánítása mellett, további közreműködésre és kintartásra. Csak ez azon

tér, melyen magunkat leghamarább megismerhetjük s egymástól legtöbbet tanulhatunk.

Ennyit kívántunk a jelen félév végén t. gazdaközönségünk kiváló figyelmébe ajánlani.

A szerkesztőség.

A komló-termesztés.

Folytatás és vége.

Az új ültetvény már az első nyáron indákat hajt, melyeket — a mint két láb magasak — karóhoz kötözünk; sőt a gyökeres dugványok még némi termést is adnak. Ez évi munkája a kapálás és föld tisztán tartásából áll. Őszszel az indákat 2—3-ra elvágván, gyökeiket télire földdel jól felhalmozzuk.

2-ik év tavaszán, a mint aprilban az első hajtás kibuvik, a tőkét kifedjük, gyökshajtásaiktól megtisztítjuk és megmetszük. A metszés célja: meggátolni a tőkét, hogy a termés jóságának rovására felesleges hajtásokat hozzon. A metszés a tőke valódi koronája és a hajtás első böttye közt hajtandó végre, a böttyök-korona fölött 1" magason. Ha a metszést igen alatt tesszük, a legszebb szemet vehetjük le, mely talán a legtermékenyebb indát hozta volna; ellenben, ha a vágás igen magas, sok léha, terméketlen indát fog hajtani. Ez tehát igen fontos művelet, s ügyes munkásra bízandó. Metszés után a tőkét 2" magasan porhanyó földdel feltöltjük, s melléje 1/2 lábnyira, a karozó vassal 1 1/4 láb mély lyukat furván, belé üjtük a 20—22 láb magas karót, tővét keményen megdöngölvén, hogy a szél ki ne döntse. Erre a komlótöveket egy pár lábnyi szélesen kapával, a sorközöket pedig szintén kézi, vagy olcsóbban — lókapával jól felforgatjuk és porhanyítjuk. A kapálás nyár, folytán még egyszer-kétszer ismétlődő lesz.

Metszés után mintegy 20 nappal, a mint komlónk az egyes tövekről már sok (10—15), ugy másfél láb hoszszu indát hajtott, következik az első felkötözés. A munkás a legvastagabb és szebb 3 hajtást, melyek láthatólag a középről nőttek ki, bal kezében összefogva, jobbával a többit egyenként, óvatosan, hogy a tövük fel ne huzassék, mind kitépi; a megmaradtakat pedig gyengén karóhoz kötözi. Ha a komlóinda már a karó körül csavarodott, gyorsan kúszik fölfelé tovább, s szorosan tapad a karóhoz, kivált ha az kissé göcsös. Különben ha a karóról visszazahajlik, a kötözést ismételni kell még egyszer vagy kétszer, míg t. i. nem folyik le. Egyébiránt a másodszeri kötözés nem sok dolgot ad, mert a komló nagyon szeret fölkiúzni, csak hogy legyen mire. Ha már a karó tetején van, aljáról 2—3 lábnyira letépjük leveleit, hogy kapáláskor könnyebben férhessünk a tövéhez, melyet most már jól felhalmozunk, részint, hogy a levagdalt indák helyett új hajtások ne nőjjenek, részint hogy a karó szilárdabban álljon, s végre, hogy a jövő évben levágandó dugványok jobban hajtsanak. Szeles időben néha a fiatal indák feje vagy hegye letörik; midőn vissza kell azt vágni egy oly ágig, mely a karóra felfuthat, s azt kell erre felkötni. A szél által kidöntött egyes karókat legjobb újra meghegyezni és beverni, mert helyére mást tenni — a növény megrongálása nélkül — alig lehet. Ha az érés közel van, a kidőlt karó egyszerűen a másikkhoz támasztandó.

A komlót is, mint miveleti növényeinket általán, többféle, nem igen gyógyítható betegség lepi meg; mint a mézharmat, megvörösödés sat. a rovarok közül a szökcsérek és levelészek több faja szokta pusztítani. A mézharmat s erre gyűlt hamuférges ellen ajánlják a hamulugot.

Fő figyelmet érdemel a komlónak maga idején szedése, kezelése és eltartása, mert ez bir legnagyobb befolyással a termény jóságára. Ha a tobozok belül meg vannak telve gazdag komló-liszttel és fénylő komló-olajjal, színök kívülről arany-sárgának tünik fel, a tobozok hegye pedig bezáródik, csak ekkor és nem előbb lehet azt leszedni. Szedéskor az indákat 3" magasan elvágván, mellőlle a karót, a terméssel együtt kihuzzuk, s a tobozokat vagy helyben, vagy valami szín alatt, egyenként óvatosan kosárra szedjük, vagy e célra használt ponyvákra, a gyengébb barna vagy vörös tobozokat mindég szorgalmasan elkülönítvén. Szedésre gyermekek és nők célszerűen alkalmazhatók, s ugy osztjuk csoportokra, hogy 100 töre 8—10 jusson. A tobozokat külön $\frac{1}{2}$ — 1" szárukkal együtt kell szedni, szár nélkül szedni vagy még inkább

szagatni teljességgel nem szabad, mert pikkelyei széthullnak; mi nagyon káros.

A leszedett komlót hosszason egymáson tartani nem lehet, mert megmelegszik és elromlik, hanem ki kell szárítani. A szárítás történhet egyszerűen valamely szellős száraz helyen, ponyvákon, deszkán vagy aszalón, melyekre a komlót lehető vékonyan, hogy sehol toboz tobozon ne legyen, elterítjük. Hol a természet nagyban megy, a szárítás mesterségesen, tűz segélyével esik meg. Ha a tobozok nyele összehajtatván, eltörik, a komlót 3 — 4" rétegbe gyűjtjük; ha a tobozok gerincze, melyhez az egyes pikkelyek nőnek, annyira száraz, hogy törik, a halmot 3 láb magasra rakjuk; 8 — 10 nap mulva pedig 6 lábnyi lesz a rakás, s szorgalmasan utánnézünk, nem melegszik át, vagy ereszkedik-e meg a halom; min ismét a vékony elteregetéssel segítenénk. Szóval óvatosan, hogy a pikkelyekből minél kevesebb hulljon le, így megy a szárítás mind addig, míg a penész vagy megromlástól legkevésbé sem tarthatunk; miről akkor lehetünk biztosak, ha a 4 — 6 láb magas halomban legalább 14 napig semmi változás nem történik, annyira, hogy a toboz szára és pikkelye a halom fenekén is teljesen száraz.

Most $1\frac{1}{2}$ — 2 mázsánként keményen zsákokba tapossuk, hogy mennél kevesebb levegő férjen hozzá; mi igen fontos, mert ha a lég járja, megsugorodik, sulya mázsánként 5 — 10 fonttal száll, jóságából sokat veszít; ezért a régi komló felényi értékkel bir, mint az új. Zsákoláshoz 7 láb hoszsu, 8 láb kerületű, erős len-vászon zsákokat használnak, melyek felső részét egy abroncsra huzva, megerősítik és magasan felakasztják. Most egy gyermek folyton rakja, egy férfi pedig szüntelen tapossa belé a komlót lehető legtömöttebben, hogy kiszorítsa belőle a levegőt. A taposás nehéz munka, s aközben az illetőt bizonyos sárga por lepi meg, melyben van a komló fő ereje. Ha a zsák tömve van, száját szorosan bevarják, megmázsalják, s kész a termény az eladásra. Hogy nem romlik-e meg komlónk a zsákban, annak egyszerű próbája: egy darab lágy fából készült rudat a zsák oldalán nyitott kis lyukon annak közepéig dugunk, mely ha kihuzáskor tökéletes száraz, nincs semmi baj; ellenben fel kell hasítani a zsákot és tartalmát újra tovább szárítani. 4 font zöld komlóból 1 font teljesen száraz lesz.

A komló fiatal hajtásait asztali zöldségül lehet használni. Indái háncsából — mint a kenderből — néhol kötelet, vásznat és papírt, a svédek pedig daróczot készítenek. Emellett jó szőlőkötésre, takarmánynak, alomnak avagy fűtésre; takarmányul használva, természetesen ügyelni kell, hogy levele ne hulljon el.

Komló-karónak igen jó a fiatal ternyő-fenyű (taxus baccata) továbbá a veres- és luczfenyű, gesztenye,- köris,- tölgy,- ákác,- nyir- és egerfa csak hogy minél hosszabbak és jó erősek legyenek. Egy rendbeli karó 4 — 10 évig tart el, s ára a helyi viszonyok szerint változik.

Helyén lesz itt pár szóban-mennyire t. i. tudomásunk terjed, megemlíteni Erdély komlótermesztését, hogy e minden esetre nem megvetendő gazd. iparág iránt érdeklődők gyakorlati tanulmányozás végett az illető természeteket fölkereshessék. Legterjedelmesebb és szebb telepük van Cseh Sándor és Stein uréknak Héjjasfalván Felső-Fejérben, 4 kat. holdnyi területtel, mely 3 év óta miveltetik. Az átlag termés holdankint 10 mázsa, de elismert jósága mellett sem igen akadt nálunk idáig vevője. Naszódon Goldschmiedt serfőző termeli saját használatára 1³/₄ holdon. Ugy tudjuk, kísérletkép még néhány segesvári polgár és Pálffy Dénes Rugonfalván is megkezdék termesztését. Egy néhány ölnyi téren termel gazd. egyletünk. Végre Háromszék szorgalmas és fáradhatlanul tevékeny gazdáinak egyike: Csia József Czofalván fogott közelebből hozzá, kinek előzékeny készségéből közöljük a beruházási és évenkénti mivelési költségeket $\frac{1}{4}$ hold után, pontosan, részletesen egybeállítva, a mint következik:

Beruházási költség:

1. 15 szekér trágya a 10 mázsa pr.	50 kr. 7 ft. 50 kr.
2. szántás 15 — 16" mélységre	2 „
3. tavaszi fogasolás és hengerezés	40 kr.
4. 800 plántagödör ásása 15" mélyre 2 ft.	
5. 900 db. saazi dugvány	13 ft. 50 kr.
6. 800 dugvány ültetése	80 kr.
7. 800 karó a 10 kr.	80 ft.
8. felverése	80 kr.
9. háromszori kapálás és a tőkék felhalmozása kézzel.	9 ft.
10. a felesleges indák eltávolítása	80 kr.
11. kétszeri kötözés	80 kr.
12. őszi betakarás	1 ft. 60 kr.
beruházási összeg	119 ft. 20 kr.

Évenkénti mivelési költség:

1. a föld eltávolítása a tőkéről 4 napszám a 40 kr.	1 ft. 60 kr.
2. metszés 2 napszám a 50 kr.	1 ft.
3. 800 karó felverés 2 napszám a 40 kr.	30 kr.
4. a termő indák megválasztása, a felesleges eltávolítása és karóra felvezetése 2 napszám a 40 kr.	80 kr.
5. háromszori kapálás	9 ft.

6. kétszeri kötözés	80 kr.
7. a lehullott indák után kötözése	40 kr.
aratási költségek	
8. 800 karó kiszedése 2 napszám a 50 kr.	1 ft.
9. 800 töről leszedés 20 napsz. a 40 kr.	8 ft.
10. szárítás és komlózsák	3 ft.
11. őszi betakarás	1 ft. 60 kr.
12. a beruházási összeg 5% kamatja	6 ft. 5 kr.

összeg 34 ft. 5 kr.

800 tő után közép termés a 4 lat

= egy mázsa s ez átlagos ár mellett 80 ft.

melyből leszámítva az évi kiadást 34 ft. 5 kr.

Marad tiszta jövedelem 45 ft. 95 kr.

Ha a számadásba becsuszott, illetőleg kimaradt kis tévedést kiigazitjuk (mi aból áll, hogy a földérték kamatja nincs leszámítva s mi a háromszéki magas földárak mellett sem lesz több $\frac{1}{4}$ hold után 100 frtnál, melynek évi kamatja 5 ft.), mégis marad egy negyed hold után 40 ft. 95 kr. tiszta jövedelem.

Ezen számítás saját viszonyainkból van meritve.

Farkas Albert

A gazdasági congressus Temesvárt.

Folyó év szept. havában tartatik meg Temesvárt a második gazdasági congressus. Az első hasongyűlést Pesten 1868. júniusban ülték meg gazdáink. Szószaporítás volna, s csak ismételnők azokat, miket hazai lapjaink e részben már évekkal előbb nyomatékosan hangsúlyoztak, ha hosszason mutogatnók, hogy gazdasági állapotaink fejlesztésére, anyagi helyzetünk emelésére minő üdvös befolyással van, s minő elkerülhetlenül szükséges, hogy gazdaközönségünk koronként ily általános gyűléseket tartson. Ki higadtan tart szemlét gazdaságunk jelene fölött, azonnal átlátja, hogy legnagyobbrészt már-már eljutánk azon ponthoz, melyen túl önromlásunk nélkül haladni nem szabad; átlátja a visszás arányt, mely a szemtermelés és állattenyésztés ferde irányában tükrözi vissza magát; átlátja legtöbb gazdaságunkban a tudatlanság és előre nem számítás azon botor eljárásait, mely — nadályként — egyszerre akar ná kiszívni és pénzzé tenni a földnek összes termő erejét a nélkül, hogy a jövő jóllétnek némi alapját igyekeznék lassanként megvetni. Megvonjuk a tápot és kellő ápolást attól, ki fölnevelt és a szó szoros értelmében naponként táplál, a ki kezünkbe kiképeztetésünkre eszközt nyújt s így hatalmat és tekintélyt biztosít számunkra. Nemde, hálátlanság és botor eljárás ez, midőn az állami lét alapját képező mezőgazdaságot hanyagoljuk el ennyire? A felelet erre a congressus létrehozásában rejlik. Az állapot türehtelen, segíteni kellett hát rajta. Mivel pedig a baj országos, enyhítésére is országos segély szükséges. Egyesek szava csak egy szem eső itt a szomju földre; a gazdasági egyletek működése is inkább helyi érdekű, hatása kisebb térre szorul, s így viszonyainkat, gazdálkodási rendszerünket, állapotainkat kimerítően ismerni és ismertetni nem képes;

a kormányra elég a kezdeményezést és közreműködést bízni, de az országos calamitást alaposan feltárni s lassanként végkép megszüntetni a nagy gazdaközönség összevágó, erélyes munkásságának feladata. A 68-iki congressus összehívása egy ily általános szükségérzet kifolyása volt s működése hagyott is hátra érezhető nyomokat, kezébe adván kormányunknak a vezérfonalt, mely legfőbb gazdasági érdekeink: a szakoktatás, állattenyésztés, közlekedés stb fontos kérdéseinek megoldásában hasznos irányadó volt. A jelen évi gazdaggyűlés egybehívására a hangot Tolna- és Aradmegye néhány községének felhívására Temesvár adta, s az a m. orsz. gazdasági egyletnél élénk visszhangra talált, mely részint a mult gyűlésen eldöntött és teljesebbé ment kérdések fölötti szemletartás, részint az elintézetlenül maradt vagy újlag fölmerült ügyek fölött leendő tanácskozás végett szükségesnek látta a gazdák részéről ismét összejövetelt tartani, s készséggel dolgozta ki annak következő érdekes programját:

Az országos gazdaggyűlés a magyar korona országainak gazdáiból hivatik össze. És pedig összehívja vagy az orsz. magyar gazdasági egyesület, vagy a földmívelési minster, vagy a vidéki gazdasági egyletek többségének óhajtására az orsz. m. magyar gazdasági egyesület.

Az országos gazdaggyűlés célja és feladata következő:

1) A mezőgazdaság különböző egyes ágai fontosabb kérdéseit, beható tanácskozmány tárgyává tenni, s a megállapodások közzétételével, a mezőgazdasági haladás ügyeinek szolgálatot tenni.

2) A gazdasági viszonyok helyes és beható fölismerése és ismertetése, közös értekezés és eszmecsere útján, valamint a gazdasági statistika terén eszközözendő kimerítő adatgyűjtés által.

3) Feladata továbbá a viszonyok felismeréséből vont következtetések után előmozdítandó és emelendő gazdasági ágak fejlesztésére az öntevékenységet ébresztetni, a helyes utat és módot e célra kijelölni, és ez irányban buzdítólag hatni.

4) Feladata továbbá, a gazdaságnak a helyzet ismeretéből kifolyó szükségleteit és kívánalmait formulálni, és azok orvoslását az öntevékenység és szükség esetében a kormány közbejárásának segítségével megkísérteni.

5) Célja végre a gazdasági ügyek iránt a gazdaközönségben az érdekeltséget és munkásságot általában kifejteni.

Az országos gazdaggyűlés szervezete a következő:

Az összehívandó tagok lennének:

1) Az országos gazdasági, erdészeti és ipar egyesületek, mindegyik két vagy több küldött által képviselve.

2) A megyei és vidéki gazdasági, kertészeti és hasonló egyletek, mindegyik legalább két küldött által képviselve.

3) Azon törvényhatóságok, hol gazdasági egyesület nincs, mindegyik két küldött által képviselve.

4) Gazdasági s erdészeti tanintézetek; állat-gyógyintézet és hasonló tanintézetek egy-egy küldött által képviselve.

5) Egyes érdeklettek a tagsági megszabott 5 frtnyi díj mellett résztvehetnek.

Ha nem a földmívelési minster hívja össze a gazdaggyűlést, az esetben felkérendő, hogy magát azon képviseltesse.

Az országos gazdaggyűlés ügyrendje a következő:

Az országos gazdaggyűlést az összehívó orsz. gazdasági egyesület, vagy az e célra kiküldött bizottmány elnöke, vagy az összehívó földmívelési minster vagy ennek helyettese nyitja meg.

Az országos gazdasági gyűlés összejövén, tagjait számba veszi, elnököt és jegyzőt választ.

Működésének rendszeressége végett azonnal szakosztályokra oszlik, melyekhez a beérkező beadványok indítványok, kérdések és javaslatok, tárgyak szerint utaltatnak és általuk tárgyalás alá vétetnek.

A szakosztályok a következők lennének: I. Föld- és rétművelés. II. Állattenyésztés. III. Erdészet és gazdasági faterenyésztés. IV. Gyümölcsfaterenyésztés és konyhakertészet. V. Szőlőszet és borászat. VI. Gazdasági ipar, gépészet és technika. VII. Selymészet és méhészet. VIII. Közgazdasági szakosztály. a) Gazdasági szakoktatás. b) Gazd. érdek-képviselő (egyleti ügy.) c) Gazd. munkaügy. d) Gazd. hitelügy. e) Közlekedés. f) Jogviszonyok (bérleti és birtokviszonyok.) g) Törvényhozás (mezőrendőri, erdészeti, vadászati, halászati törvények, cselérendszer, szerződések.)

A szakosztályok összejövetele és megalakulásáról az elnök és jegyző gondoskodik.

A szakosztályok tagjait, a közgyűlésnek abba hajlam és szak szerint belépő- és ez iránt nyilatkozó tagjai képezik.

A szakosztály összehívattván, elnökét, jegyzőjét és előadóit megválasztja.

A jegyző a szakosztály elintézett tárgyait előterjeszti, s az előadók a közgyűlés elibe viendő tárgyak felett a szakosztály nézetét és javaslatait előadják.

A szakosztályok az írásban beadott indítványok, javaslatok és kérdések felett,—rendesen beadásuk sorrendje szerint—értekeznek.

A teljes gyűlés által tárgyalandó fontosabb közérdekű kérdések a gazdaggyűlésre való meghívással egyszerre tüzendők ki, és teendők közzé.

Az összehívó testület vagy ad hoc bizottság az említett főkérdések előadása vagy vitatására, az erre ajánlkozók közül, vagy közvetlen, minden kérdésre nézve külön előadót választ, ki a gazdaggyűlés megnyitásával a megállapítandó sorrend szerint előadásával a közgyűlésben az illető kérdés tárgyalását megindítja.

Az ily fontosabb — a közgyűlés előtt tárgyalandó kérdések, természetesen az elvekben történt megállapodás után az illető szakosztályokhoz vagy külön bizottsághoz utaltatnak részletes tárgyalás végett.

Az utolsó ülésben egy állandó bizottság választandó, mely a gazdaggyűlés bezárta után a szakosztályok által kijelölt anyagot sajtó alá rendezi, az eredeti irományokat az országos gazdasági egyesület levéltárába őrizet alá adja, és a közleményeket a gazdaggyűlés tagjainak megküldi.

A zárulásban állapítatnak meg előleges értekezletek után azon főkérdések, melyek a legközelebbi országos gazdaggyűlésben megvitandók, és ezekre egyuttal az előadók és az erre szakértő ajánlkozók közül megválasztatnak.

Miután a gazdaggyűlés egyik feladata a statistikai adatgyűjtés a gazdaggyűlés szintén bezárta előtt megállapítván azon

irányt, melyben a jövő gyűlésig statisztikai kutatásait eszközölni akarja, egyuttal formulázza a kérdéseket és azokat tagjainak, s az ország illetékes közegeinek megfelelés végett kiadja.

II. A gazdasággyűlés tárgyra nézve az albizottság a tanácskozás fonalát ott veszi fel, hol azt a földmivéleési minister által 1868-ik évi júniusban összehívott legutolsó országos gazdasági értekezlet elhagyta, és evvel kapcsolatban az összehívandó országos gazdasággyűlés teendőit következő irányban hiszi alapulóknak:

a) Az utolsó országos gazdasági értekezlet által a kormány irányában a gazdálkodás kívánalmainak egy egész sora állítottatott fel. Ezek egy része teljesített, másika különböző okokból függőben maradt.

A gazdasággyűlés első feladata volna tehát ezen, akkor felállított kívánalmakon szemlélve, a még függőben levő elintézetlen tárgyakat nyitkérés gyanánt újabb értekezés, illetőleg sürgetés tárgyává tenni.

b) Második feladata volna a gazdasággyűlésnek a viszonyokból folyó új postulatumok felállítása, és javaslatlétel azok teljesítésére.

c) Harmadik feladata volna a gyűlés önálló munkássága és működése egyes gazdasági kérdések vitatása körül, és egyes gazdasági ágak emelésére irányzott tevékenysége.

d) Feladata volna végre az adatgyűjtés az ország gazdasági leírásához és gazdasági viszonyaink ismertetéséhez.

Ezen adatgyűjtés természetesen nem annyira a gyűlés feladata, mint inkább előkészítő lépés, melynek keresztül vitélre az albizottság a Korizmics László gazd. egy. alelnök ur kimerítő tervezete szerint feltett kérdés-sorozatot ajánlja, a czélból, hogy az megfelelés végett a gazdasági egyleteknek, egyes gazdák s ügybarátoknak kiadassék; és az albizottság azon reményben van, hogy ezen kérdés-sorozat alapján összegyűjtött anyag alkalmas lesz az ország gazdasági leírásához egy becses gazdasági statisztikai munkát összeállítására, s e tekintetben érezhető hiányt fog pótolni.

A nagy bizottság helyeslélvén az ajánlott kérdés-sorozatot, azt némi bővítéssel elfogadja úgy, mint következők:

(Vége következik.)

A vajdahunyadi vasércz-telepek, és a zsilvölgyi köszénkincs.

Vajdahunyad közelében fekszik Gyalár helység; ennek szomszédságában vonul el a hatalmas vasércztelep, mely egész hegyet képez nevezett falu mellett. E telep leggazdagabb része, 313, 131 ölnyi kiterjedéssel, a kincstár birtokában van. A pontos vizsgálatokból kitűnt, hogy a vasércz-telep 50 ölnyi vastag réteget képez, s a telep területének minden négyszögöle alatt 7500 mázsa vasércznek kell feküdni, s így a kincstári terület alatt fekvő vasércz mennyisége 2250 millió mázsára számítható; tehát ha egy millió mázsát számítunk egy évi vasgyártás üzletre, e telep mégis 750 évre tartalmaz elegendő vasat. Olcsó és alkalmas tüzelő anyag szintén kéznél van, a kincstári uradalmak erdősegei évenként négy millió köbláb faszemet szolgáltatnak, mivel négyszázezer mázsa vasat lehetne előállítani; de azonkívül ott vannak a zsilvölgyi köszén-telepek Erdély délnyugati részén az oláh határ-

szélen a 7—8 mértföld hosszúságu s legfeljebb egy mértföld szélességű Zsilvölgyön. Zsilvölgyet Erdély belsejével a piski-petrozsényi vasút köti össze. A Zsilvölgynek azon része, mely a kincstár birtokában van, 18 millió ölnyi területtel bir bányamivelésre, a köszén vastagsága 109 láb, tehát minden négyszögölnyi tér alatt 1800 mázsa köszén fekszik; ha tehát csak 1000 mázsát veszünk is fel számítási alapul: e terület alatt tizennyolcezer millió mázsa köszén vár kiaknázásra, mely sehol se fekszik mélyebben 300 ölnél, s így bányászata minden akadály nélküli. A középrész feltárása már megkezdett, s mihelyt megnyílik a piski-petrozsényi vasút, naponkint 5—6000 mázsát lehet termelni, mi jövő évben már 10—12 ezer mázsára fokozható fel. Mult évben már megkezdett egy bányatelep építése, mely teljesen készen 8—900 munkásnak adhat lakhelyet. Továbbá épül egy bányai vaspálya is, mely az altárnát a vasútállomással kötendi össze. A köszén termelése mázsánként 10 krajczárnál többre nem fog kerülni, s így a vajdahunyadi vasgyárnál csak 28 kr, a koxnak pedig 50 kr. lesz leföllebb az ára. Vajdahunyadon tehát egy nagyszerű vasgyár állítható fel, mi azonban csak akkor emelkedhetik teljes jelentőségre, ha Piskitől Vajdahunyadig még egy 2 mértföldnyi szárnyvonal építtetik. A vasgyárnak évi üzleti nyeresége — 1 millió mázsa öntvény, nyersvas, finomvas, nehéz lemezvas és pályasintermeléssel — 2 millió 234 ezer 400 frt, mi még könnyen fokozható a bessemar-aczél gyártásával.

A kincstár, hogy e nagy kincset minden terhesebb beruházás nélkül hasznosíthassa, hajlandó átadni a vasérczbányát s a befektetéseket vállalkozónak vagy részvény-társaságnak fele-nyereségre, legalább egy millió termelés kötelezettséggel — például 40 évre, maga részéről kötelezvé magát a szükséges tüzelőanyagának szerződésileg meghatározott mérsékeltárakon leendő szolgáltatására. Már több ajánlat érkezett e részben a kormányhoz, s még jul. 16-áig elfogadtatnak, s akkor a legmértányosabb ajánlat fog tekintetbe vétetni.

Mezőségi levelek.

IV.

Barátom! Ámbár nem sok irni való van, gazdasági tekintetben naponta hátramenő vidékünkéről, mindazáltal, hogy magatoknak tudomást szerezhessetek az ország magtárának nevezett vidék ez évi termésének minőségéről, időnként szükségesnek látom tudósításomat megtenni.

Mult hó elején az elegendőnél több eső áztatta téli nyirokkal tulterhelt földeinket, e miatt több időre félbe kellett hagynunk a tavasziak alá való szántást, ezután szelles napok és égető melegek következtek, a föld annyira megzokult, hogy néhány napi kínos működés után tovább szántani lehetetlen volt, így sok földeink vetetlen maradtak, a melyeket elvetettünk se nagy reménnyel biztatnak, az aczélkeménységű földben gyenge törökbuza vetéseink, a pár hét óta uralkodó hidegek miatt megsárgultak, kapálásunk csaknem a száraz göröngyök továbbtaszigálásából áll, s ily szemmel látott hiányos munkára éppen két annyi erőt kell fordítunk, mint máskor. E hó elején a csodálatos időjárás folytatása következett, felhőtlen csendes idő-

ben alig lehetett túrni a nagy meleget, míg a homályos ég mindég szokatlan hideget okozott, úgy, hogy a téli kabátot ismét elővettük. Földeink megkérgesedett felső része öt hét óta várja az esőt, gyakran emelkednek is esőt tartalmazó fellegek, de azokat szétkergeti az erős hideg szél, így minden számítás nélkül várjuk, mit hoz a véletlen.

Szalmás gabonáink is csak a gyenge közepesek közé számíthatók, minnek nem egészen az időjárás, hanem a fél-év óta húzódo tagosítás az oka, földeinket egymás romlására folytonosan vetjük s nagy költséggel miveltetjük, hogy egy elvetett szem után kettőt kapjunk, s szalma helyett töviset és gazt lapályosabb réteinken; hol a szabad gazdálkodás nagyobb birtokosaink által korlátozható, meglehetősen szénatermesre van kilátás, míg az ugynevezett szénafüveken, a szó teljes értelmében szabad gazdálkodás most is megtermi gyümölcsét, a termés alig fogja fedezni a ráfordítandó munkabért, mert leétezték; az esők után is rajta járt minden mozgatható kérődő állat.

Gyümölcs termésünk, a besztercei szilva kivételével, nagyon kevés lesz; alma- és körtve fáink az idén csak virágaikkal fizetnek, a gyümölcs nagyobbára elhullott, a diófák is megrongáltattak a februáriusi nagy hidegek által, termés csak ritkán mutatkozik.

Mínthogy a vidéki szőlők állásáról — saját szemem után — tudomást nem szerezhettem, csakis a magamérőlr irhatok. Nálam a somszőlő, bakator, piros tramini, oportó rakva vannak gerezddel, két—három s ritkán négy karikát is hagytam ötödéves tőkéimen, melyeken nem ritkaság 40—50 gerezdet találni, az alantabb fekvő fajok úgy látszik érzékenyebbek voltak a hidegre: mert kevés ter-

mést hoztak, alig tized résznyit a fennebbiekhez hasonlítva, ilyenenek: a lámpor, járdovány, szürkebarát. A rizling féltérmmel biztat, a leányka semmit sem termett, ámbár fája épen maradt, mint gerezd nélküli gazdag hajtásai mutatják. A piros dinkát karikára miveltettem, úgy a kadarkát is; az első szőlőtöm legalján van, mégis fái egészen épen maradtak, s éppen úgy, mint az itteni fajok, 40—50 gerezdet hoztak, a kadarka 25—30 gerezdet, melyekről az a hit, hogy csakis tőkén lehet mivelni, rövid csappal, vagy sima fej-metszéssel. Hogy e hideg idővel miként fognak fejlődni, később tudatom veled.

Méheink csak ezelőtt egy héttel kezdték a rajzást, de a hideg szelek miatt jelenleg helyt állanak, jobb időre halasztván a rajzás folytatását. A sok kedvezőtlen időjárás nem nagy méz-szüretre enged kilátást.

Negyvenöt Maclura csemetém közül a télen csak egy pusztult ki gyökerestől, a többiek mult évi hajtásai kisebb-nagyobb mértékben elfagytak, semmi szabályt nem követve az elfagyásban: mert egy tavaly megmaradt két éves vastag csemetém csaknem földszinig lefagyott, míg épen mellette levő több mult évi hajtásuak egészen épen maradtak, ezen növénynek vastag bele van, azért könnyen is elfagy, a fagyos részt mind letakarítottam, most tömött, bokrosan hajtának; úgy látszik, hogy az ő országa nem e világ, mert ha minden télen fele hajtása elfagy, igen sok munkába kerül az eleven sövény minden ágainak évenkénti leollózása, később meglátjuk: használható lesz-e nálunk vagy se. Mező-Szilvás, 1870 június 14. Barátod

M. K.

T Á R S A L G Ó.

Gazdasági tanfolyam néptanítók számára.

Örömmel vesszük tudomásul s tesszük közzé a válás és közoktatási magy. kir. miniszternek 12821 sz. a. szétküldött következő felszólítását:

A földm. ipar és kereskedelmi m. k. minister ur f. é. június hó 11-én 3507 sz. a. hozzám intézett átirata szerint a gazdasági szakismereteknek a köznép közt az elemi tanítás útján lehető terjesztése végett elhatározta, hogy a vezetése alatti felsőbb gazdasági tanintézeteken azok tanárai által a nyári szünidő alatt a környékről egybehívandó vagy jelentkező néptanítók számára, 4 — 5 hétig tartó gazdasági tanfolyamok tartassanak.

Ezen tanfolyamok a debreczeni tanintézetben augusztus hó 1-től szeptemberig; a magyaróvárin (németnyelven) augusztus hó 28-tól szeptember hó 25-ig; a keszthelyin augusztus 8-tól szeptember 3-áig fognak megtartatni.

A behívandó és állami költségen ellátandó néptanítók száma, tekintve az e célra álló összeg korlátoltságát, minden intézetre nézve 24 és így összesen 72-re határozottatott, és azoknak útiköltség, elhelyezés és ellátás fejében egyenként hatvan forint állapított meg, mely általán az illetőknek a gazdasági tanintézeti igazgatók által a keresked. ministertől meghatározott renddel fog kifizettetni.

A tanfolyamban az állami költségen ellátandó néptanítókon kívül más néptanítók is saját vagy küldöik költségén részt vehetnek, ha ez iránti szándékukat az intézeti igazga-

tóságnak a tanfolyam kezdetét két héttel megelőzőleg bejelentik, mely igazgatóság a tanterem nagyságához képest csak korlátozott számú hallgatókat vehetvén fel, az illető jelentkezőket elfogadhatóságuk iránt egyenesen értesíteni fogja.

Az előadandó tárgyak a gazdasági szakismeretek leg-szükségesebbjeinek fontosabb részeire fognak szorítkozni, és az illető tanári karok különösen figyelmesekké tettek azon körülményre, hogy előadásuk hallgatóik értelméhez és ezek növendékei műveltségi fokához képest is világos és értelmes legyen.

A néptanítók számára tartandó gazdasági tanfolyamok célja nemcsak a néptanítók gazdasági ismereteit közvetlen gazdagítani, és ez által úgy a köznép és növendékeik előtti tekintélyük emelésére mint jövedelmező gazdasági mellékfoglalkozásokra való utalás által anyagi helyzetük javítására hatni: hanem célja főleg közvetve a gazdasági szakismeretek terjedését az elemi tanítás kiegészítéseképp előmozdítani.

Ezen cél elérése végett elváratik a tanfolyamban résztvevő néptanítóktól, hogy az ott nyert szakismereteket igyekezni fognak iskoláikban a lehetőségig az által érvényre hozni, hogy azokban mielőbb a gazdasági folytatólagos szaktanfolyamot létesítvén, a mennyiben ezt más időben eszközölni nem lehetne, a hétköznapi esti órákban a rendes tanulóknak és vasárnapi délutáni órákban külső hallgatóknak gazdasági tárgykból előadásokat fognak tartani.

A földművelési minister ur szándéka ugyan ezért ezen czél biztosabb elérése végett azon néptanítókat, kik ily gazdasági tanfolyamok megalapítása és tartása körül ügybuzgalommal és sikerrel járnak el, megfelelő jutalmak által ezen ügyekezettükben kitartásra buzdítani.

Azon körülményre, hogy a gazdasági helyes ismeretek terjesztése a néppel érintkező tanítók személyes tulajdonságaitól függvén, leginkább ezek helyes megválasztása fog a tartandó tanfolyamok kisebb vagy nagyobb sikere felett első sorban határozni, nem is szükséges, t. cz. különösen figyelmeztetnem.

T. cz. tisztelettel felkérem, hogy azon egyéneket kik a gazdasági szakismeretekben kellő képzettséggel és jártassággal bírnak, nekem mihamarább megnevezni, egyttal azt is fölemlytven, melyik tanintézetben óhajtának az illetők részt venni, illetőleg azok névsorát az ezen tanfolyamra állami költségben befogadható s már fentebb említett számnak tekintetbe vételével mihamarább felterjeszteni sziveskedjék, hogy erről a földművelési minister urat a szükséges további intézkedések megtétele végett ideje korán értesíthessem.

Budán 1870 évi június hó 18-án

B. E ö t v ö s J ó z s e f.

Levelezés.

Tény, hogy a gazda feladata a termelés, s ezért távol kell magát tartani minden foglalkozástól, az üzérkedés és pénzhajhászat — mindazon nemétől, mi rá nézve csak hátrányos lehet, mert üzletétől sokszor a legbecsesebb perczekben rabolja el az időt, sok hátramaradást szül, — szóval a gazda csak termelő, s nem egyszermind kereskedő, s mint olyan — helyesen fogva fel a dolgot — nem is lehet ez utóbbivá. Ez azonban korántsem azt teszi, hogy a piaci árakat, s azok hullámzásait figyelemmel ne kíséresse; sőt van két mozzanat, melyre — mint hajósoknak a föld delejes sarkpontjaira — folyvást sas-szemekkel van irányozva az üzletvilág éber figyelme, s melyet ennél fogva a gazda is — mennyiben más számára termel — semmi esetre sem mellőzhet; különben hasztalan küzd, fárad, borsót hány a falra — munkájának nincs semmi sikere, mert maga nem számít, s helyette más rakja zsebre a hasznot. E két mozzanat egyike; hogy mibe került nekünk az előállított termény? — s a másik azt kérdi: hol és mikor értékesíthetjük azt legjobban? Az első kérdés megfejtésének kulcsát bírjuk a pontosan vezetett gazdasági számvitelben; a második megoldása már nehezebb, mert ahhoz a közeli és távoli piacok, termelési és fogyasztási viszonyok, terményállások sat. ismerete szükséges. Ebből látszik, hogy mily jó szolgálatot teszünk a kereskedésnek; mennyire megkönnyítjük az e téren annyira szükséges tájékozás megszerzését azáltal, ha koronként egymást kölcsönösen értesítjük vidékiünk gazdasági viszonyairól. E czélből fordult gazd. együletünk mult év végén Erdély törvényhatóságaihoz, felkérvén őket, hogy hatáskörük területéről a mezőgazdasági állapotok ismertetését — köztudomásul hozás végett, olykor-olykor közölni sziveskednének. Felszólításának azonban nem sok sikere lett, csak B.-Szolnokmegye és Naszöldvidék derék tisztsége tévén eloget a közérdekű felhívásnak.*) Annál örömebb, s gazdászatumk érdekében köszönettel

*) Hisszük azonban, hogy a többi is helyre pótolja mulasztásait. Szerk.

vettük Háromszék érdekes előjáróságának e vidék gazdasági állapotáról közelebről beküldött következő adatit:

Kovácszna, apr. 1. 1870.

Orbai alszék területén a szántóföldek minősége a hegyes helyeken köves és veres agyagos, a térségen inkább nedves; általában véve középtermékű. Az éghajlat zord és nedves, általában véve a rozs és zabtermények virulnak leginkább; rendszeresen július havában jégverés és zivatarral járó vízáradások szokták a terméseket elsodorni. Ezen vidéken viz dolgában nem lehet panaszkodni. Ásványos források is vannak; első helyen áll Kovásznán többek között a „Pokolsár“. A munkásságra még eddig elegendő munkáskéz létezik.

Vidékünkön gazdasági-egyletek nincsenek. Erdészet dolgában nagyon hátra állunk. Az erdők rendezetlenek lévén, azok pusztulásnak indultak; a házi állatok között kismértékben szokott néha-néha uralkodni a keleti marhavész, lépfene, láb- és szájfájás betegségek, juh-himlő, métely; és disznók között, főleg nyáron, a torokgyík. Állatorvos egy van, Papolcz községében; ez is fizetés nélküli? Ezen alszékben Kovácszna és Zágon községekben vannak kincstári hágómén-állomások, elegendő sikerrel; nagyobb tehenészetek nem léteznek. A szarvasmarhák középszámítás szerint 3—4 mázsa súlyúak. Az eredményező hizlaló anyagok széna, moslák és pityóka; a lótenyészet nagyban dívik; kezdenek a székely fajok nemesíttetni. A juhászat kismértékben inkább az erdő alatti községekben divatozik; a gypaju inkább tömör; a juh-hizlalás nem divatozik. Szeszégetés nagy, és kis üstökkel is gyakoroltatik. A vidéknek főpiacza Kovásznán van, hol az eladás — vasút nem léte miatt — nem könnyű és biztos. A földnek holdanként 90 frt o. é. az ára; és évi hasznobére 6 frt o. é.

A községek még nincsenek tagosítva; egy urbéres telek középszámítás szerint, a vidéken 9 hold területet foglal magában. Ezen (orbai) alszéknek térnagsága $14 \frac{1432}{160}$ mértföld, 20,571 népességi számmal; melyből nemzetiségre nézve 30 zsidó, 2190 román, a többi székely. A székelyek vagyonosabbak, a románok szegény sorsúak. A lakosok szorgalmas, iparkodó, takarékos és rendszerető jellemmel bírnak általában véve. A kisebb gazdák foglalkozása — a mezei gazdászaton kívül — ipar és kiviteli kereskedés, főleg fával és fagyártmányokkal. A lakházak és gazdasági épületek rendszerint fából építvők, zsendelylyel fedve. Egyes birtokok házi cselédekkel (2—8 személyig) kellőleg el vannak látva. A házi cselédeknek évi bérük készpénzben, gabonában és terményben szokott kiadatni; egy cselédnek évi bére készpénzül számítva, általában 60 frtra o. é. rug.

A mezei munkára napszamosok is használatnak fel, kiknek — élelmezésen kívül — napszámjuk 18—40 kr. o. é. szokott lenni. A gazdálkodás inkább ökör fogatokra van fektetve. A kisebb birtokoknál is kezdik használni a vaskéket, még pedig inkább a Háromszéken készítetteteket. A nagyobb birtokoknál dívik a cséplő-, szóró- és rostáló gép is. A rozs és zabterményeken kívül dívik: a buza, árpa, kukorica, búkköny, köles, borsó, lencse, pityóka, kender, káposzta, répa, lóhere és lucerna termesztés is. Mint marhának való takarmány, inkább a gypszszéna természetetik; a széna-rétnek középára holdjáért 120 frt o. é.

Mult évnegyedünkben az időjárás nagyon zord és nedves volt; az őszi termények a mult ősszel csoportosan járt egerek és a tavaszi dérc által nagyon megrongálvák; miért nem

a legkecssegetőbb, sőt a lehetőleg silány aratásnak nézünk elébe. A fa gyártmányokkál kereskedés kisebb mértékben üzetik, mert a téli sáros idő miatt a havasokra való járhatás akadályozva lett. A tavasznak késő megnyílása miatt a száraz takarmányból a gazdák csaknem kifogyván, annak ára szembe-tűnőleg felhágott. Pénzszűke miatt a vásáros helyeken az árucikkek kelendősége lazult állapotban van. Ezen alszék főpiac-zán, Kovásznán, a vásári cikkek középara, még pedig: a bu-zának erdélyi vékája 1 frt 60 kr. o. é. a rozsnak 96 kr. o. é. az árpának 80 kr. o. é. a zabnak 74 kr. o. é. a kukoriczá-nak 86 kr. o. é. a pityókának 30 kr; borsónak 1 ft 20 kr; lencsének 1 ft 20 kr; fuszujkának 1 frt; kölesnek 1 frt 70 kr; bükkönynek 80 kr; kendermagnak 1 frt; a szénának má-zsája 1 frt 25 kr; a szalmának 55 kr; a kemény tűzifának öle 6 frt, a lágy fának 2 frt 40 kr; az öntött gyertyának fontja 40 kr; a marhahúsnak 17 kr; a turónak 26 kr. és a sónak 6 kr; a fagygyunak mázsája 24 frt; szalonának 38 frt és a hájnak 42 frt; egy 15—16 markos nemesített ló ára 200—400 frt, középszerű 13—14 markos székely ló ára 100 frt; egy pár nagy ökör ára 240 frt, közepesnek 180 frt; egy pár szép tehén ára 136 frt, közepesnek 95 frt; egy nagy ökörbőrnek ára 15 frt és egy tehénbőrnek 9 frt o. é.

A mezei gazdaság folytatásánál napi munkadíj, élelmezés nélkül, 55 kr; mesterembernél 90 kr. o. é. Ezen évszakban a szarvasmarhák között kismértékben uralkodik a lépfene beteg-ség; a juhok között a métely, mely betegségben a tavaszon $\frac{3}{4}$ -ed része a juhoknak el is hullott; a kutyák között az ugy-nevezett „ebdtűh” uralkodik, mely most szünőfélben van. C s é c s G y ö r g y, h. királybíró.

Kis-Borosnyó, márcz. 23. 1870.

Ezen dulói járásban csak egy vásáros helység létezik, u. m. Nagy-Borosnyó; hol nagymennyiségű gabona adatik el, meg-vásárolva a környékbeli szeszgyárosok, a havasok között lakó román lakosság, s a vidékbeli gabona üzerek által, kik azt viszont részint Kézdi-Vásárhelyre, részint Brassóba, részint távo-labb eső szeszgyárakba szállítják. Nagy kelendősége volt a rozsnak és zabnak; kevésbé keresett a buza és törökbuza: kere-sett gabona volt a tiszta árpa, de termése a múlt évben az egész vidéken nem sikerülvén, nem is igen hozatott piacra. Széna— a télnek nem remélt kinyulása miatt — nagyon kerestetik, s megdrágult; öle a kevésbé jó erdei és nádi szénának is az utóbbi napokban 25—30 ftig adatik; szarvasmarha — drága lévén, aránylag kevés adatott el.

Ezen téli évnegyedben mezei munka nem lévén, mezei munkásoknak napszám se adatott. A múlt évben volt átlagosan kapás napszám élelem mellett 16—20 kr; aratóé 20—24 kr; kaszásé 32—40 kr. A cséplő napszám helyett kapja, a kicsépelt gabonának 18—24 részét. A cselédek bére a következő; kocsisnak, s béresnek 10—14 köből gabona, (fele rozs, fele zab) s 2 rend öltözet, vagy öltözet helyett 24—32 frt o. é; sok helyen a kész gabona helyett vettetik 4—6 véka férő földbe rozs, ugyanannyi férő földbe zab. Egy főző bére 32—44 ft; szolgálóé 22 ftől 32 ftig o. é.: szokásban van még tavaszszal napszámra törökbuzáat vettetni; 200 □ öl, törökbuza föl-dért adnak a napszámok 10—12 tenyeres napszámot.

Az őszetések általánosan kielégítőleg költek volt ki; azonban a rendkívül sok mezei egér a múlt őszen sok kárt okozott; de a deczemberi és januáriusi hideg esőzések miatt az egerek csak nem általánosan elpusztultak, s a vetések is többnyire újból sarjztak.

Az időjárás ezen évnegyedben rendkívül változó volt; s a tavasz kiderülése, s a tavaszi mezei munka megkezdése ápril előtt nem is várható. A rendkívüli időjárás következtében az utak is általánosan megromlottak, s a közlekedés meg volt e miatt nehezítve, mi a tűzifa árát is felemelte.

A házi állatok között, a juhok kivételével, az egészségi állapot teljesen kielégítő volt; a juhok között azonban szórva-nyoson a himlő uralkodott; minélfogva nagyobb mennyiségű jűh hullott el, s vakult meg a himlőben.

T o m p a M i k l ó s, duló.

P i a c z i á r a k. N.-Borosnyón 1870. I. évnegyedében: tisztabuza (mérő) 4 ft 10 kr; elegyes 2 ft 50 kr; rozs 1 ft 70—80 kr; tisztaárpa 2 ft 15—30 kr; elegyesen 1 ft 60—70 kr; zab 1 ft 30—65 kr; törökbuza 1 ft 80 kr; pityóka 60 kr; 1 kupa borsó 10 kr; lencse 16, fuszujka 10, köleskása 16, ó bor 48, új 32, sőr 12, pálinka 15 fokos 20 kr; 1 mázsa széna 1 frt; egy pár jó ökör 235—240 ft, közepes 180—185 frt; jó tehén 100 frt; közepes 80—90 frt; 1 pár ökörbőr 36 frt; tehéné 25 frt; 1 font hús 14—16 kr; túró 32 kr; só 6 kr; szalonna 40 kr; 1 hosszú kemény ölfá 5 frt; a lágyból 3 frt 20 kr; rövidebb kemény öle 3 frt 20 kr, lágy 2 frt 50 kr.

T o m p a M i k l ó s, duló.

Bikfalva, apr. 1. 1870.

Vásáros helység ezen dulói járásban csakis egy van: Uzon; hová héti vásárok alkalmával a szemes gabona beszállítá-sa elárusítás végett nagy mennyiségben történik, — vásárlói rendszeren a gabna üzerek — kik a búzát és zabot — nyerész-kedés tekintetéből — Brassóba, a rozst és törökbuzáat a kö-zelebbi helységekben létező szeszgyárakba szokták — és nem megvetendő haszonnal — szállítani. — Az árpa ezen vásárokon nem nagy mértékben van képviselve. — Széna, s más takarmány az itteni vásárokon nem adható el.

Az ezen járásban eső falkában a múlt évi gabna termés különböző volt; mert míg némelyek kedvező aratásnak örven-dettek — más helységek határain a sarló és kapa alá tartozó gabna neműeket az egerek úgy annyira elpusztították, hogy némely (bár kellően mivel) szántó a belé vetett magot is alig fizette meg, — az ős határok letakarítása után az egerek a tavaszba vándorolván, ott pusztítottak, úgy annyira — hogy a mezei gazdák kényszerítve voltak törökbuzájokat a szokott idő előtt bétakarítani, később az őszi vetéseken, inkább a görön-győs földeken pusztították. Ezen csapásnak véget vetett a de-cember és januáriusi tartós esőzés. Az őszi vetések jelenleg — ha az időjárás kedvező leend — jó kilátással kecsegtetnek.

A marhák egészségi állapota kielégítő, kivéven a juhokat, melyek közt a himlő járvány nagy mérvben pusztit.

B o n g Z s i g m o n d, duló.

U z o n, 1870 I. évnegyedében. Tisztabuza (köble) 5 ft 20 kr, 7 ft 10 kr, elegyes 4 ft 10 kr. 5 ft 20 kr, rozs 2 ft 70 kr. 4 ft, árpa 2 ft 70 kr. 3 ft, zab 1 ft 70 kr. 2 ft 60 kr, törökbuza 2 ft 80 kr. 3 ft, pityóka 40—50 kr, marha-hús fontja 16 kr, turó 32 kr, újbor kupája 32, kr, óbor 40 kr, sőr 12 kr, 1 pár ökörbőr 30, tehén 20—25 ft, 1 mázsa szalonna 24—30 ft, 1 pár szép és jó ökör 300—315 ft, kö-zepes 200—250 ft, 1 pár szép tehén 120—180 ft, közepes 100—120 ft. Kuthy Dániel, jegyző.

Márkosfalva, márcz. 27. 1870.

A férfiak napi díja 20 kr; a nőké 12 kr. o. é. Tiszta-

Melléklet az „Erdélyi Gazda“ 12-dik számához.

buza erdélyi köből 6—7 frt; rozs 3 ft 40 kr—4 ft; tiszta-árpa 4 frt o. é.; elegyes 3 ft 20 kr; zab 2 frt 80 kr; törökbuza 3 frt 20 kr. Egy pár jó erőben lévő jármás ökör 250—320 frt o. é.; egy jó tejelő tehén 60—70 frt; egy pár iga alávaló 14½ markos hámos ló 300—350 frt; egy pár juh báránys 14—16 frt.

A mult évi őszi terménye közepes, zab, árpa nagyon csekély, sok kárt tévén az egerek, törökbuza közepes. Az idei ősztérmeshez miután az egerek sok kárt tettek benne, közepes kilátás van. Szénához a februári és mártiusi esőzések után jó termés várható.

Barabás József, duló.

Hatolyka, márcz. 25. 1870.

Egy erdélyi köből buza, legszebb 6 ft 40 kr; közepes 4 ft 80 kr; rozs 3 ft 40 kr; törökbuza 3 ft; tiszta árpa 3 ft 80 kr; fekete borsós árpa 2 ft 40 kr; zab 2 ft 20 kr; fuszujka 2 ft 40 kr; egy mérés székér széna, kitűnő 12 ft; egy mérés székér árpa-szalma 4 ft; egy öl búkkfa 7 ft; egy font marhahús 16 kr; egy pár jármás ökör, legszebb, 280—300 frt; egy pár közepes jármás ökör 150—200 ft; egy jó fejős tehén 60—70 frt; közepes tehén 35—40 frt; juh, miután általában hullanak, eddig vásárlás nem történt; egy férfi robot, napi munkadíj 20 kr; egy női, mi inkább jelenleg szövésből áll, 12 kr. Miután a föld kellően megtelt nedvességgel, a jövő szénatermeshez jó remény biztat. A mi a leendő őszi gabonatermést illeti, daczára annak, hogy a nagyra szaporodott egerek által vetéseink megrongáltattak, de az egerek, valamint a kártékony férgek általában elpusztultak, az eddig megmaradt vetések most is jó színben mutatkoznak; közepes buza és rozstermes remélhető. Időjárásunkat illetőleg: noha az őszi száraz és hónélküli volt, ez évi január havától kezdve, annyi hó és eső esett, hogy a közlekedést is csaknem lehetetlenítette. A juhok csaknem az egész vidéken nagymértékben hullanak, mert a mult őszi több helyeken a himlő, jelenleg pedig a tulságos sárviz és metely okozza betegségüket és elhullásukat. A marhák egészségi állapota különben az egész vidéken kielégítő. Demény Ferencz, duló.

Lembény, april 5. 1870.

A tavaszi mezei munkálat — a nagyszerű hűvös és fagyos idők miatt — még eddig kezdetét nem vette, azonban remélhető, hogy a husvétii innepek után meginduland. Az őszi vetések az egerek által nagy mértékben károsítottak, s különben is gyengéknek mutatkoznak. A juhnyáj között kis mértékben gyengesség mutatkozik; imitt-amott hullanak a metelyben, s még mindég istállón tartatnak; mivel a tavaszi hűvös idők miatt még fűvet nem kaphatnak. Ugy látszik, hogy a juhok az esztenákra a jászolyról fognak kilajtani. A télnek hossza és mostohasága a gazdákat takarmányaiból kifogyasztotta; sokan kost nélkül maradtak. A marháknak legelőre való menetele május közepe előtt csak alig remélhető. A gabona ára naponta emelkedik, a marháé hasonlólag nagyon emelkedik, de vásárosok nem igen mutatkoznak; csak a mi a népkézén megfordul. A napszámot még eddig bizonyosan megállítani nem lehet, mivel csak ezután kezdetnek meg a nagyszerű munkák, azonban nem remélhető, hogy egy napszám 50 kron tulterjedjen. Bálint József, duló.

Feltorja, márcz. 22. 1870. Tisztabuza (erd. vékával)

1 ft 20, 1 ft 60 kr, rozs 90 kr, árpa 60—80 kr, egy pár nagy ökör 300—320 ft, közepes 200—250 frt, alsóbbrendű 100—150 frt. Pethő István, duló.

Bodok, márcz. 24. 1870.

Vásáros helyeink a legközelebb fekvő S.-Szt.-György és Brassó igen keresett piacjai, hol bárminémű árucikk, minden időben, az esetleges árváltozásokhoz képest, nagy kelendősséggel bir. Az évnegyed folytában előfordult változó ár mellett középárban számítva, egy 64 kupás erdélyi köből tisztabuza 6 ft 20 kr; elegybuza 5 ft; rozs 3 ft 60 kr; árpa 2 ft 50 kr; zab 2 ft 60 kr; törökbuza 3 ft; pityóka 1 ft 40 kr; egy font marhahús 17 kr; egy pár kitűnő szép ökör 350 ft; közepes 220 ft; egy pár fiatal 15 markos ló 400—500 ft; egy pár 14 markos ló 300—360 ft; egy pár 13 markos 200—250 ft; egy borjuzó tehén 60—70 ft; egy két fogatu marhás napszám 2 ft; kézimunka napszám, élelmezés nélkül, 50 kr; élellemmel 20 kr.

Őszvetéseink a mult ősziidőben az egerek által nagyon megrongáltattak, minek következtében az aratási eredmény alig ígér jó sikert. A téli idő igen változó volt, január havában essős lágy idő, februárban tartós nagy fagy és hideg hóval, márcziusban havazó és tartós fagy. A mint észlelhetni, ezen változó idők az egerek pusztulására nagyon befolytak, s ha kedvező tavasz áll bé, a vetéseken tett rontás, mit tökéletes irtásnak sem lehet állítani, mindég kiépülhetőnek remélhető.

Barabás József, duló.

Oltszem, márcz. 24. 1870.

A gabonák árát középár szerint számítva, buza egy erdélyi köből 5 ft, 6 ft 60 kr; elegybuza 5 ft; rozs 3 ft 40 kr; árpa 2 ft 50 kr; zab 2 ft 40 kr; törökbuza 3 ft; pityóka 1 ft 50—60 kr; egy font marhahús 17 kr; egy pár magyar fajta honi ökörnek ára 350 frt, közepes 220 ft; egy pár honi, 15 markos, fiatal lónak 450—500 frt, 14 markos lónak 300—400 ft, alábbvaló lónak 200 frt; egy borjuzó tehénnek 70—80 ft; egy pár közönséges fajta juh 14—15 ft; a napszamos dija, még pedig egy igás napszám, 2 frt és egy tenyeres napszám, élelmezés nélkül, 50—60 kr., élelmezéssel 20 kron fizettetett. Az őszi vetések, az őszi tartott gyenge időben megszorodott egerek pusztításai következtében, az egész járásban annyira ki vannak pusztítva, hogy ha valami csudatevő időjárás által ki nem újulhatnak, gyenge aratást remélhetünk. Az időjárás a lefolyt évnegyedben nagyon változatosan járt, mert januariusban többnyire esős, februariusban kezdetén kemény fagy és tartós hideg, azután ismét lágy idő, márcziusban a tartós havazó és a rendszerint következni szokott fagy, mely még a hónap közepén tul is azon kilátásba tette a tavaszi mezei munkát, miszerint annak megkezdéseig legkevesebb két hét kívántatik. Beke Samuel, duló.

Baróth, 1870. márcz. 11.

Járásom területét illetőleg, a vásári forgalom közepeszerű, a szarvas-marhák ára a tavalyi arányhoz képest valamivel csökkent; mind az őszi mind a tavasz termés a mult évből közepeszerűnek mondható, az adás-vevési forgalom élénk, legkeresettebb árucikk zab és rozs, a pityóka helyen-helyen rothadt, igen kevés rész a február 1-ső felében tartott nagyhideg miatt megfagyott, barmok egészségi állapota kitűnő jó, kivételével

Baroth községének, a hol is a két éven alóli szarvasmarhák és juhok igen nagyszámmal hullnak el. Gyalog és marhás napszám keresett mondhatni szük, egy gyalog napszám 70 kr. egy marhás napszám 2 frtban állítható meg.

Benedek Sándor, duló.

Kolozsvár, 1870. június 29.

(Előkészületek az erdész-gyűlésre.) Az országos erdész-egylet évi rendes nagy gyűlését jelen évre Kolozsvárt fogja megtartani. A napokban tartá meg ülését a városi képviselő testület és gazdasági egyletünk részéről kinevezett azon bizottság, melynek feladata, a gyűlés idejét meghatározni; erről az egyletet értesíteni; az elfogadás és rendezés előmunkálatait megtenni, s mi legfőbb: összeállítani azon szakkérdéseket, s tüzetesen kifejtve, véleményadás végett az erdészgyűlés elébe terjeszteni, melyek első sorban Kolozsvár és vidékének erdészeti viszonyait, állapotát, s vele kapcsolatban hazánk erdészetének, s fontos befásításának ügyét tárgyalják. E bizottsági ülésről nem lesz érdektelen pár sorban megemlékezni.

Az ülés f. hó 27-én tartatott meg gr. Eszterházy Kálmán elnöksége alatt egy pár jeles erdész, s több szakértő részvétele mellett. Az erdész-egylet elnökségének a városi képviselő testülethez intézett átiratából a szakkérdésekre vonatkozó rész felolvasása után a gyűlés napja sept. 26-kára tüzetett ki. (25-dikén lesz a fogadás és ismerkedés); erre megkezdett a tanácskozás, s erdészeti viszonyainkat több-kevesebb alapos-sággal tárgyalt, meglehetősen hosszú eszmecsere után megállapodás a következő négy, igen lényeges pontban történt: 1) Adasék kimerítő ismertetés Kolozsvár erdeiről ezek állapota — használat-módja, s egyéb viszonyairól; 2) Ismertessenek meg a vidéki erdők és erdészeti, legalább a közelben, a mennyire t. i. — önként érthetőleg is — az idő rövidsége, s a bizottság tapasztalatköre engedik; 3) Az erdőhasználat, — mikép volnának erdeink legcélszerűsággal értékesíthetők?; 4) Az oly fontos befásítás, erdősítés, s annak legcélszerűbb létesítés-módja, tekintettel a Mezőségre. E pontok előleges tájékozás és tanulmányozás szempontjából — az egyleti tagokkal leendő közlés végett — a városi tanács útján közölni fognak az illető egyleti elnökséggel; a bizottság pedig gondoskodni fog, hogy azok lehető részletesen s erdészeti viszonyainkról hű képet adó modorban kifejtve, bővebb megvitatás, vélemény s illetőleg tanács- és utasításadás végett a nagy erdészgyűlés elé terjesztessenek.

Tekintettel arra, hogy általánosabb kérdésekkel — mint rendszerint — most is bizonyára el lesz foglalva a gyűlés, több — inkább specialisabb érdek — ügyeinkkel nem kívánja figyelmét és idejét igénybe venni a bizottság; ez azonban korántsem tiltja el egyes erdőbirtokosainkat vagy szakértőinket attól, hogy egy s más tárgyban kérdésekkel, vagy tanácskéréssel ne járulhassanak e részben eme felső forumhoz. Sőt a bizottsággal együtt mi is nagyon szükséges és kívánatosnak tartjuk ezt, mert van-e orvos, ki a betegséget sikeresen gyógyitná a nélkül, hogy a kór keletkeztéről, okairól és állapotjáról biztos tudomással bírna?

Egyveleg.

* A keszthelyi gazd. tanintézetnél rendszeresített segéd-tanári állomásra, melylyel 600 frt évi fizetés van egybekötve, a földm. miniszterium részéről pályázat hirdettetett; hová a folyamodványok legkésőbb f. é. július 25-ig intézendők.

A segéd-tanár feladata leendő a gazd. statistikából és a gazdaságra vonatkozó törvényekből előadásokat tartani, s az intézeti igazgatónak irodai teendőiben segédkezést nyújtani. Folyamodó kimutatni tartozik, hogy a jog- és államtudományokat jó sikerrel végezte, s úgy a magyar, mint a német irány és fogalmazásban jártas.

* Pályázat a lótenyésztési kézikönyvre. A földm. ipar és keresk. m. kir. miniszt. részéről egy népszerű lótenyésztési kézikönyv írására pályázat hirdettetett. A legjobb mű 300 frttal fog jutalmaztatni. Határidő f. 1870 évi decz. 1-je.

* A folyó évi aratási munkák alkalmával az országban netán ismét mutatkozható munkáskézihiány lehető enyhítése végett a katonaságnak aratási munkára való szabad-ságolása iránt a magyar kormány és a közös hadügyminiszterium közötti megállapodás folytán következő intézkedés jött létre: Az országban állomásozó gyalogsorezredek és vadászzászlóaljok rendes őrszolgálaton kívül álló legénysége, az aratási időben három hétre munkaadók rendelkezésére bocsátatik. A rendelkezésre álló legénységnek az aratási munkákra alkalmazása, az illetők szabad elhatározásától függvén, a munkabér és ellátás megállapítása, a munkaadó és a katonaság közti szabad egyezkedés tárgya, mely egyezkedés az ezred és zászlóaljparancsnokságok útján lesz közvetítendő. A fejenként és naponként $3\frac{1}{2}$ krba megállapított egyenruha koptatási átalány mikénti lefizetése iránt, az illető ezred vagy zászlóalj parancsnokai fognak a munkaadókkal megegyezni. Hogy a katonaság munkára bocsátása iránti kérések elintézésében minden idővesztés elkerültesse, figyelmeztetnek az illetők, hogy személyesen vagy beadványokkal egyenesen a legközelebbi állomások ezred vagy önálló zászlóalj parancsnokaihoz forduljanak.

Piaczi árak.

M. Vásárhely, 1870. június 20-dik és megelőző napjain tartott országos vásáron a piaci árak, hasonlólag egyéb anyagoknak rendes ára alább következnek; a vásár közepes de ilyenkor nem igen szokott nagyobb lenni, kis vékával: tisztabuza kevés 1 ft 85 kr; tavaszbuza több 1 ft 20 kr; elegendőbuza 1 ft 15 kr; törökbuza, a vásár utáni napokon is elkelt 80 kr; zab nagyon sok volt 65 kr; Repezből vásár köttetett nagy köből, a bank részére 9 ft 50 kr; fekete báránybőr ára még bizonytalan; téglának ezere, mivel a gyárosok csak szinből vették 16 ft; cserép ezere, mivel az angolok haszonbérbe vették a téglagyárnak, a város posta kertjében csaknem ingyen adott helyiséget, az átadási egyezmény levél ellenére azért drága 20 ft; egy pár ökör közönséges, vevő nem volt, czédula kiadatott az egész baromvásár alatt 2788 darab 210 ft; egy jó fejős tehén bornyastól 85 ft; marhahus fontja 20 kr; sertésuhus fontja szalonás 18 kr; egy idei pipe 65 kr; egy pár idei csürke 28 kr; tojás 8 darab 10 kr; egy fakó szekér székely munka 5 ft; egy szekér pálfalvi szén 7 ft; egy szekér tűzifa, jó szekér 4 ft; szesznek foka $8\frac{1}{2}$ kr; egy szekér széna 8 ft; hornak vedre 2 ft 20 kr; egy véka cseresnye éretlen, a rendőrség figyelmeztetné rá, ha a közegészség ügye érdekelné 2 ft 40 kr.

TARTALOM: A fülév végén. — A komló-termesztés (vége). — A gazd. congressus Temesvárt I. — A vajdahunyadi vasérc-telepek, és a zsilvölgyi köszénkincs. — Mezőségi levelek. IV. — Társalgó: Gazdászati tanfolyam néptanítók számára. — Levelezés. — Egyveleg. —

Felelős szerkesztő: SZABÓ SÁMUEL.